

MOLNÁR JÁNOS

A partizán

A partizán hatvanöt éves korában hunyt el, májelégtelenségben. Elitta a má-má-má-máját – utánozták piás dadogását az ivócimborák. A nyo-nyócvanas évek vágtak ha-ha-határozottan tö-tö-tö-tönkre – hangoztatta ő, amikor még volt hangja, a Marximhoz címzett kocsmában a haveroknak. Az a gyáva és szégyenletes és rendezetlen visszavonulás, amire egy hi-hi-hi-hithű kommunista nem ta-ta-ta-ta-ta-találhat magyarázatot. És ekkor olyan mozdulatot tett, mintha géppisztollyal kaszálna. Gyakran igyekezett megérteni és megértetni másokkal, mi történik vele, körülötte. Megértetni mindkét feleségével, már felnőtt gyerkeinek családjával. Megértést azonban nem kapott. Sem otthon, sem az álmotemetőkben. Még hön szeretett pártjánál sem, akik leszélsóbalosozták.

Két felesége egy házban lakott vele. Senki nem firtatta, hogy ez most bigámia vagy mifene. Legalábbis ott, ahol az ilyesmit firtatni illetet volna. Némelyek azt suttozták, „Iván belépett az iszlámba”. Valamikor. Régen. Miután átszökött a magyar–szerb határon; a család csak úgy emlegette: felszívódott a Balkánon. Felesége, kétéves fiukkal négy évig várta anélkül, hogy bármit is tudott volna róla. 1944 őszén szinte a semiből megjelent Iván a partizánfeleséggel és kétéves kislányukkal. Hogy a két nőt hogyan terelte egy kívülről békésnek tűnő háztartásba, senki nem firtatta. Legalábbis ott, ahol az ilyesmit firtatni szokás. Mint ahogy azt sem, hogyan terelhető egy akolba az iszlám és a kommunizmus. Partizánkörökben ez nem volt téma. Más meg nem számít. Kit érdekelnek a burzsujkulák banda pletykái. Élt, ahogy élt, utolsó leheletéig tisztességes munkásörként szolgálta-verte a népet. Mikor hogy kívánta a nemzetközi hazafiság.

Rendes temetést rendeztek neki, bevonva a bomladozó pártot, széledező munkásörseget, ébredező egyházat. Nem volt semmi fennakadás ez utóbbi intézménynél sem, noha a temetés bejelentésekor a család kifejtette: szenteskedés csak „minimálisosan”. A pap akkor vont fel klerikális reakciós szemöldökét, amikor bediktálták a búcsúztatók közt a két élő feleséget. Különbségtétel nélkül. Csendesen megkérdezte:

– Mindkettő törvényes?

Ilyenek a papok, mindig okvetetlenkednek.

– Nem mindegy az magának? – hangzott kérdés formájában a válasz.

– Ahogy gondolják, így post mortem, tényleg, istenem.

A család összenézett, tanakodott egy keveset, hogy felelősségre vonják-e a gyanús postmortemezés miatt, aztán csak annyit morogtak:

– Ahogy megegyeztünk –, és elcsörtettek.

A temetésen a pap mondott, amit mondott. Figyelték rendesen, ősi kommunista szokás szerint, párt, munkásörség, állambiztonságiak. (Bár ez utóbbiak már csak félszemmel, félfüllel, nemhivatalosan. A másik érzékszervvel előrelátóan a jövőt kutatták.) Figyelte a lombtalan fák fölött hullámzó varjúsereg is, amely szokásos őszi bevonulását rendezte a városba. Bár a sokszempontú figyelésnek sok értelme nem volt: nemrég kiáltották ki a Magyar Köztársaságot. Ugyebár a reflexek. A beszédben amúgy nem találtak semmi kivetnivalót, semmi rendszerelleneset. Kivéve, hogy a partizánfeleség kissé sokallta Isten nevének gyakori felemlegetését, nem az otthon megszokott szószerkezetben.

A szertartás után minden elnyomószerv elmondta a maga konzseniális emlékbeszédét. Elénekeltek az Internacionálét meg a Partizánindulót. A temetői kisharang szorgalmas kolompolásától kísérve lelkesen indultak a sírhoz.

A sírnál a munkásörség parancsnoka, nem akart zavart, félreértést okozni, döngő léptekkel lépett a paphoz, és becsületesen jelezte:

– Mi most lövünk!

– Rendben – motyogta a pap –, csak ne engem.

– Aztán, ha imádkozni tetszik, szóljon.

– Miért? – csodálkozott a pap.

– Nézze, Horthy seregében képeztek ki engem, tudom, mi az illem. – Tisztelet, és összecsapta a bokáját. Úgy is lett. A Miatyánknál a pap biccentett az éberen figyelő parancsnok felé, a munkásörök vezényszóra vigyázzba vágták magukat, és az ámenig tisztelegtek. Aztán lőttek. A többség vaktölténnyel.

A díszlövést követően vérző varjú hullott a koporsóra. Rövid haditanácsot tartva a család úgy döntött, a temetés folytatódik, a varjút viszont elteszik emlékébe. Kitömetik. Jól fog mutatni ott a különféle plecsnik között. A behantolás végeztével becsomagolták tisztességesen egy Skála-reklámszatyorba, és a hagyományos pálinkázás és kalácsmajszolás elteltevel hazavitték. Hátha mennyei jel, amiről a plébános motyogott, kitüntetés, mifene. Ki tudja, milyen idők jönnek még a munkásosztályra. Ki tudja?